

юридичного позитивізму на природне-право [2, с.1632]. Тож, навіть, якщо концепт верховенства права за змістом більше ніж праворозуміння, то він не виключає останнє; навпаки, праворозуміння є необхідною передумовою та концептуальним підґрунтям інтерпретації верховенства права.

Не можна обійти увагою й поняття верховенства оскільки воно передбачає важливе питання: по відношенню до чого право має вище положення.

Література:

1. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи. Право України. 2010. № 3. С. 6-18.

2. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга 3: Верховенство права: український досвід. К. Вид-во «Фенікс». 2006. 1747 с.

УДК 342.72/.73:616-036.21

Шебаніц Д.М.

кандидат історичних наук, доцент кафедри права та публічного адміністрування

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Суспільна небезпека, масштабність розповсюдження загроз, спричинених пандемією і новизна такого явища для сучасного світу обумовлюють необхідність всебічного наукового дослідження питань та особливостей реалізації конституційних прав громадян в період пандемії.

Україна, як і інші країни світу зіткнулася з нагальною необхідністю швидко та ефективно протидіяти викликам сьогодення, які спричинені розповсюдженням вірусної інфекції COVID-19. Фактором, що значно ускладнює існуючий стан є відсутність попереднього досвіду та неможливість використання такого, адже ретроспективний огляд дає підстави стверджувати, що відомі історії пандемії ще ніколи не супроводжувалися таким миттєвим моніторингом поширення у всьому світі. До того ж, варто зазначити, що першочерговою задачею для всього світу стало вжиття таких належних, дієвих та жорстких заходів, які б були спрямовані не лише на надання медичної допомоги, особам, які вже мають захворювання, а й таких, що б мінімізували випадки інфікування інших людей.

У березні 2020 року Кабінет Міністрів України виніс постанову щодо запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Зазначеним нормативно-правовим актом в Україні введено карантин, а саме такі адміністративні та медико-санітарні заходи, які застосовуються задля запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб, а також запроваджено ряд заборон. На думку деяких правників та представників як національної, так і міжнародної наукової спільноти такі заборони та обмеження певною мірою йдуть в розріз з положеннями національного законодавства, а подекуди мають й певні ознаки неконституційності [1, С. 167]. Отож, зазначеною нами вище постановою були запровадженні основні профілактичні протиепідемічні заходи. Акцентуємо увагу на тому, що вони неодноразово змінювалися, аби посилити чи навпаки послабити існуючі

обмеження. Відтак, ключовими заходами карантину, які певною мірою ускладнюють, чи то унеможливають реалізацію конституційних прав і свобод людини і громадянина, є заборона переміщення групою у складі більше ніж двох осіб, відвідування парків і зон відпочинку, перебування малолітніх в громадських місцях без супроводу дорослих, заборона проведення всіх масових заходів тощо [2].

Отож, наведені заборони та обмеження, які встановлені постановою Кабінету Міністрів України щодо запобігання поширенню на території України хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, свідчать про те, що реагуючи на існуючі та потенційні загрози, держава вдається до деяких непопулярних, надзвичайних та здебільшого обмежувальних заходів, реалізація яких значно звужує зміст основоположних прав та свобод людини і громадянина. Звуження змісту та обсягу таких конституційних прав і свобод людини є власно їх прямим обмеженням [1, С. 168].

Діючими положеннями Конституції України встановлено, що права і свободи людини, гарантії цих прав і свобод визначаються лише законами України. Визначаючи такі, законодавець наділений можливістю лише розширювати зміст конституційних прав і свобод та встановлювати механізми їх здійснення, а не звужувати їх. Наголосимо, що на думку практикуючих юристів та наукової спільноти, зазначеній можливості запровадження обмежувальних заходів повинна передувати чітка та регламентована юридична процедура, яка власне і визначена національним законодавством [1, С. 169].

Так, відповідно до вищевказаного, можна констатувати, що Кабінет Міністрів України, як суб'єкт владних повноважень, не мав достатніх правових підстав для запровадження заходів, які призвели до втручання у права та свободи людини, зокрема значно звужили їх та певним чином обмежили. Мова йде про порушення регламентованої процедури передбаченої Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [3].

Повертаючись до чинного національного законодавства щодо захисту населення від інфекційних хвороб, варто відзначити, що рішенням про запровадження карантину можуть встановлюватись тимчасові обмеження прав фізичних і юридичних осіб та додаткові обов'язки, що покладаються на них [4]. А вже іншим Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» прямо передбачена можливість запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів щодо фізичних осіб в рамках діяльності щодо запобігання поширенню коронавірусної інфекції COVID-19 [5].

Досить цікавим видається європейський досвід. Так, вважаємо доречним згадати рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» від січня 1978 року, яким встановлено, що держави де-факто мають значну свободу розсуду для визначення заходів, необхідних для подолання надзвичайної ситуації. Водночас, в інструментарії Ради Європи щодо дотримання демократії, верховенства права та прав людини під час пандемії COVID-19 від сьомого квітня 2020 року наголошується, що законодавство щодо протидії COVID-19, у тому числі надзвичайні укази органів виконавчої влади, повинні відповідати конституції та міжнародним стандартам [6]. Відтак, можна зробити висновок, що норми закону щодо захисту населення від інфекційних хворіб слід розглядати у системному зв'язку з положеннями Конституції України, а саме з положенням статті 64, яка встановлює, що Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією

України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [7].

Література:

1. Полонська О. Щодо звуження конституційних прав людини в умовах оголошеної пандемії. *Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку: Збірник наукових праць за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції*. С. 166-171.

2. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. №1236 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/provstanovlennya-karantynu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220> (дата звернення 01.12.2021 р.)

3. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення: 05.12.2021 р.).

4. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 01.12.2021 р.)

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (дата звернення: 01.12.2021 р.)

6. Respecting democracy, rule of law and human rights in the framework of the COVID-19 sanitary crisis: a toolkit for member states: 07.04.2020 No SG/Inf(2020)11 / Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/sg-inf-2020-11-respecting-democracy-rule-of-law-and-human-rights-in-th/16809e1d91>.

7. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 01.12.2021р.).